

Libris .RO

Respectăm drepturile de autor și integritatea cărții

Ilie Rad (coordonator)

Industria media și învățământul jurnalistic

Copyright © Ilie Rad (coordonator)

Copyright © TRITONIC 2014 pentru ediția prezentă.

Toate drepturile rezervate, inclusiv dreptul de a reproduce fragmente din carte.

VOLUM APĂRUT CU SPRIJINUL MINISTERULUI EDUCAȚIEI NAȚIONALE

TRITONIC

Str. Coacăzilor nr. 5, București

e-mail: editura@triton.ro

www.triton.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

RAD, ILIE

Industria media și învățământul jurnalistic / Ilie Rad (coordonator)

Tritonic, 2014

ISBN: 978-606-8571-98-0

Coperta: ALEXANDRA BARDAN

Desenul de pe copertă: KÖNCZEY ELEMÉR

Redactor: BOGDAN HRIB

Comanda nr. 76 / decembrie 2014

Bun de tipar: decembrie 2014

Tipărit în România

Tiraj: 500 ex

Preț: 22 lei

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări, fără acordul scris al editorului, este strict interzisă și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

ILIE RAD (coordonator)

INDUSTRIA MEDIA ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTUL JURNALISTIC

t...
TRITONIC

Cuprins

Ilie Rad, <i>Cuvânt lămuritor</i>	9
I. Texte fundamentale	13
Ioana Pârvulescu, <i>Noutăți senzaționale din vechea presă. Și invers...</i>	15
II. Repere privind trecutul, prezentul și viitorul învățământului jurnalistic românesc	43
Petre Gheorghe Bârlea, <i>Revistele academice de jurnalism și comunicare, între rigoare și compromisuri</i>	45
Lucian Chișu, <i>„The dark side of the Moon” sau despre fața nevăzută a jurnalismului de tip academic</i>	71
Mihai Coman, <i>Starea educației universitare în jurnalism din România</i>	99
Marian Petcu, <i>Învățământul jurnalistic din România. O cronologie</i>	117
III. Ce spun profesorii?	145
Ștefan Borbély, <i>Jurnalismul neinstituțional: „citizen journalism”</i>	147
Ion Dur, <i>Profesionalism livresc versus pragmatism versatil</i>	159
Ionel Funeriu, <i>Cum citește presa un profesor de jurnalism</i>	169
Sînziana Jurău, <i>Considerații asupra stadiului dezvoltării gândirii morale a jurnaliștilor</i>	177

Ilie Rad , <i>De ce există o falie între învățământul jurnalistic și realitățile din mass-media?</i>	199
Lucian-Vasile Szabo , <i>Intermedia: provocări în comunicarea profesională</i>	205
Claudia Talașman-Chiorean , <i>Învățământul jurnalistic, studenții și media</i>	225
Raluca Tudor , <i>Rolul învățământului superior în restabilirea contractului de încredere între jurnalistul profesionist și public</i>	247

IV. Ce spun profesorii-jurnaliști?

271

Mihail Guzun , <i>Relațiile dintre învățământul jurnalistic și presa din spațiul ex-sovietic. O abordare diacronică</i>	273
Lucian Ionică , <i>Cum (nu) se învață jurnalism de televiziune</i>	303
Aurelia Lăpușan , <i>Revalorizarea și consolidarea profesiei de jurnalist în presa regională</i>	315
Nicolae Melinescu , <i>Jurnalismul de televiziune: reguli sau recomandări?</i>	329
Otilia Mureșan , <i>Universitățile nu sunt AJOFM-uri</i>	349
Cătălin Negoită , <i>„Ușa din dos” în presă – între cinism și realism</i>	361
Gabriela Rusu-Păsărin , <i>Jurnalismul radio – între rigorile academice și tentația câștigării audienței</i>	375

V. Ce spun jurnaliștii?

389

Iulia Badea-Guérittée , <i>Modelul francez: facultatea de jurnalism – o formare continuă?</i>	391
Bogdan Hrib , <i>Fotojurnalismul – ovia „alb-negru” a presei românești</i>	407
Marius Mureșan , <i>Facultățile de jurnalism trebuie să fie construite pe valori</i>	419
Ion Novăcescu , <i>Ce modele poate oferi, pentru studenții de la Jurnalism, presa românească?</i>	429

VI. Vocile studenților

451

Corina Gliguța , <i>De la practică la școală. Din experiența unui jurnalist devenit masterand la Jurnalism</i>	453
---	-----

Emanuela Luca , <i>Aplicarea cunoștințelor dobândite la facultate în mass-media</i>	461
Alexandra Ormenișan , <i>Student la jurnalism. Cum sunteți dumneavoastră (cadre didactice și jurnaliști) văzuți prin ochii mei?</i>	469
Dumitrița-Cezara Scutari , <i>Oportunitățile oferite de învățământul jurnalistic noii generații</i>	477




 FACULTATEA DE
 ȘTIINȚE POLITICE,
 ADMINISTRATIVE ȘI
 ALE COMUNICĂRII

 DEPARTAMENTUL DE
 JOURNALISM

ÎNTÂLNIRE
 CU **IOANA
 PÂRVULESCU**

**TEMA
 CONFERINTEI:** **NOUTĂȚI SENZAȚIONALE
 DIN VECHEA PRESĂ. ȘI INVERS...**

vineri, 24 octombrie 2014, ora 10.00
 Amfiteatrul 101 • Facultatea de Științe Politice, Administrative și ale Comunicării
 (str. G-ral Traian Moșoiu, nr. 71)

Noutăți senzaționale din vechea presă. Și invers...

Ioana Pârvulescu¹

¹ **PÂRVULESCU, Ioana** (n. 10 ianuarie 1960, Brașov) a absolvit Facultatea de Litere a Universității din București, secția română-franceză, în 1983. Între 1983-1990 a fost profesoară navetistă, asemenea multor colegi de generație. Între 1990-1993 a fost redactor la Editura Litera din București. Din 1993 până în 2010, este redactor la săptămânalul *România literară*, responsabil cu secțiunea de critică literară. Asistent (1996-2000), lector (2000-2004); conferențiar universitar (din 2004) și profesor din 2014, la Departamentul de Studii Literare al Facultății de Litere din București.

Doctor în filologie, în 1999, cu teza *Prejudecăți literare. Opțiuni comode în receptarea literaturii române*.

La Editura Humanitas, a inițiat și coordonat colecția „Cartea de pe nopțieră”, timp de aproape 10 ani. Ca redactor la săptămânalul *România literară*, deține rubrici permanente, din 1993 până în 2010: *Cronica literară*, *Premiile literare*, *Alfabetul doamnelor* (istoria personajului literar feminin în literatura română), *Alfabetul domnilor* (istoria personajului literar masculin), *Revista revistelor interbelice*, *Cronica optimistei/pesimistei* (tablete literare) și articole, interviuri, traduceri în afara acestor rubrici. Colaborări cu articole la principalele reviste culturale din România.

Principalele titluri publicate: *Lenevind într-un ochi* (1990); *Alfabetul doamnelor* (1999); *Prejudecăți literare* (1999); *Întoarcere în Bucureștiul interbelic* (2003, ediția a doua în 2006); *În intimitatea secolului 19* (2005); *În țara Miticilor. De șapte ori Caragiiale* (2006, ediție adăugită în 2007); *Întoarcere în secolul 21* (2009); *Viața începe vineri* (roman, 2009); *Cartea întrebărilor* (2010); *Lumea ca ziar. A patra putere: Caragiiale* (2011); *Văitorul începe luni* (roman, 2012) și *Cum continuă povestea* (2014).

Traduceri: Angelus Silesius, *Cherubinicher Wandersmann/ Călătorul heruvimic*, poezie, ediție bilingvă, cu aparat critic de specialitate (1999); Maurice Nadeau, *Să fie binecuvântați* (2002), Rainer Maria Rilke, *Îngerul păzitor* (2007), Milan Kundera, *Sărbătoarea neînsemnătății* ș.a.

Bună ziua tuturor!

Sunt foarte bucuroasă că mă aflu aici. Trebuie să știți că sunt născută în Brașov și, când am avut de ales unde să-mi fac studiile, am ezitat mult între Cluj și București. Pentru Cluj pleda faptul că bunicul meu, care a fost medic, adică a făcut Facultatea de Medicină, își începuse studiile aici. Le-a continuat apoi la Budapesta, Viena și Innsbruck, cum pe atunci se putea, și apoi s-a întors ca medic în Brașov. Aș fi vrut să merg pe urmele lui, dar am ales Bucureștiul pentru că era mai aproape de Brașov și-mi era mai ușor cu drumul. A fost probabil singurul motiv acesta, așa că sunt o clujeancă „ratată”, ca să spun așa!

Și acuma, înainte de a începe, am să vă cer îngăduința să stau jos, pentru că am făcut șapte ani naveta de la București

A scris prefețe sau postfețe la numeroase volume, între care unele semnate de: Costache Olăreanu, Gellu Naum, Iacob Negruzzi, Ovid S. Crohmălniceanu. Coautor la manualele de limbă și literatura română (clasele IX-XII), apărute la Editura Humanitas Educațional.

Realizatoarea antologiilor *De ce te iubesc. Paradoxurile iubirii în poezia lumii* (2006) și *Intelectuali la craiță. Amintiri culinare și 50 de rețete* (2012). Are contribuții (proză, eseu) în numeroase volume colective.

Este membră în Uniunea Scriitorilor din România, din 1999; membru în AICL (Asociația Internațională a Criticilor Literari); membră în RSGI (Regensburger Schriftstellergruppe International); membru fondator al Societății de Comparatistică din România.

Premii: Premiul pentru critică literară al Uniunii Scriitorilor din România pe anul 1999, pentru *Alfabetul doamnelor* (1999); Premiul Uniunii Scriitorilor pentru critică literară și eseu, pe 2005; Premiul „Cea mai râvnită carte a Târgului Gaudeamus – Premiul jurnaliștilor și Premiul „Cartea anului-2005”, acordat de UNPR, pentru *În intimitatea secolului 19*; Premiul Radio România Cultural, pentru *Cartea întrebărilor*, 2011; *Premiul European pentru Literatură* (2013) pentru *Viața începe vineri.* (Ilie Rad)

la școala unde predam înainte de '89 și m-am ales cu o intoleranță la statul în picioare, pe loc. De mers, merg oriunde pe jos, dar să stai într-un autobus hiperaglomerat, timp de câteva ore pe zi, nu este ușor. De aceea vă cer îngăduința să stau jos. Și dumneavoastră stați jos, așa că suntem la egalitate!

Mă gândeam zilele acestea – că tot ați pomenit de campania electorală – că, dacă aș fi fost un om politic, aș fi dat conferințe *de presă*. Așa, fiind un biet universitar, un biet scriitor, dau conferințe *despre presă*. Titlul conferinței mele (deci *despre presă* și nu *de presă!*) este chiar pe tiparul titlurilor din presă: *Noutăți senzaționale din vechea presă! Și invers...* Conține adjectivul cel mai utilizat probabil în istoria jurnalisticii, cuvântul „senzațional”. Îl veți găsi de la începuturi și până astăzi. Și, am făcut și o mică reverență chiasmurilor, întorsăturilor din presă, tipice pentru titlurile din gazete, care adeseori sunt ridicole. Vorba lui Caragiale, care, dacă vă amintiți, parodiază la un moment dat un titlu de gazetă, care sună așa: *Mediul social și vice-versa*.

Voi porni de la o scenă de film. În comedia *Some like it hot* (*Unora le place jazz-ul*) – o recomand celor care n-au văzut-o, îți dau multă bună dispoziție –, o fată de 25 de ani, Sugar – Marilyn Monroe –, dintr-o orchestră de jazz, își formulează visul de fericire în felul următor (atenție, fetelor!): să dea peste un milionar cu care să se mărite. Urmează o secvență cu portretul ideal al soțului, al bărbatului râvnit de orice tânără obișnuită – deci sentimentală –, din anii interbelici și de după al Doilea Război Mondial: să fie bogat ca Rockefeller, să aibă umeri largi ca Johnny Weissmüller (născut în Timișoara); dar tână instrumentistă (cânta la ukulele) mai are o pretenție, una originală (i-o împărtășește lui Tony Curtis, deghizat în femeie): viitorul soț să poarte ... ochelari. „Ochelari?” se miră

Respectiv primul lucru pe care l-a citit primul cititor, cel puțin așa spunea Alberto Manguel, în *Istoria lecturii*. Un alt moment important este cel în care lectura devine interioară. La anul 330 î.Hr., Alexandru cel Mare citește în fața ochilor uimiți ai soldaților săi o scrisoare de la mama lui, o citește fără glas, interiorizând-o. Până atunci, toți soldații lui asistaseră numai la lecturi cu glas tare și li se părea uimitor ca, nu-i așa, cineva să stea și să tacă în fața unei foi de hârtie! După inventarea tiparului și a răspândirii lui (de fapt a presei de tipărit, la 23 februarie 1455, când e gata *Biblia* tipărită de Gutenberg), cartea câștigă tot mai mult și ajunge pe primul loc în clasamentul cititului. Ce cărți se citesc este însă altă poveste și aici lucrurile diferă foarte mult. La început se citeau aproape exclusiv cărți religioase, care să te învețe să deosebești binele de rău. Acestea sunt și primele cărți de buzunar – ceea ce am numi astăzi *Taschen*, sau *poche*, sau *pocket*, orice vreți –, cărți mici, ca să poată fi luate în călătorii. De fapt, „Cartea de pe nopțieră”, pe care a avut amabilitatea să o pomenească domnul profesor Ilie Rad, a pornit de la această idee: să fie niște cărți mici, pe care să le poți lua în călătorie. Pe vremuri, la începuturi, oamenii luau cărțile religioase așa, pe post de *bodyguard* spiritual, să te apere de rele. Și erau cărți de căpătâi – *căpătâi* înseamnă *pernă* –, le țineai sub pernă când te culcai seara și te ajutau. Ceva mai târziu gama lecturilor se tot lărgește, iar în secolul XIX, care impune și dezvoltă presa (cel puțin la noi), se citesc masiv romane. Se știe că ele erau considerate la început o literatură neserioasă, o distracție privită cu un anume dispreț, cum a fost și la începuturile filmului (și filmul era considerat o distracție de joasă speță). Era privită cu dispreț de oamenii cultivați. Amuzantă și – citez tot din cartea lui Alberto Manguel, *Istoria lecturii*, pe care de asemenea

o recomand tuturor studenților de aici – amuzantă este descoperirea de către Diderot a valorii *terapeutice* a anumitor romane. Și-a vindecat soția de depresie, citindu-i romane deocheate: „M-am referit întotdeauna la romane ca la niște producții frivole, dar am descoperit că până la urmă sunt bune pentru ipohondrie.” Este interesant că neseriozitatea și valoarea *terapeutică* a romanelor – nu neapărat deocheate – se asociază puțin cu ceea ce era perceput ca neseriozitate a ziarelor. Ziarul a preluat oarecum hoștește puterea cărților. Nu se poate spune că folosul n-a fost oarecum reciproc. Ziarele s-au răspândit și prin publicarea pe pagina întâi „à la une”, cum am spune astăzi, a foiletoanelor. Știți că se publicau romane în foileton și se spune că ele erau întrerupte într-un moment de suspans atât de mare, încât bolnavii își amânau moartea cu încă o săptămână, ca să afle cum continuă povestea! E limpede că tehnica suspansului a atins atunci nivelul maxim. Trebuie să spun că am citit romanul lui Dan Brown, ca să studiez mecanismele *bestseller*-ului, romanul *Codul lui da Vinci*, și am fost uimită cât de proastă tehnică a suspansului are. Orice scriitor de roman de mistere de secol XIX i-ar fi dat lecții la capitolul ăsta și nu se compara cu el! Dan Brown nu știe să amâne suspansul, îți spunea imediat rezultatul.

Cum de-a ajuns ziarul (iar comparația dintre ziar și cărți o fac pentru că sunt scriitoare, să nu credeți că vorbesc împotriva ziarelor, însă așa vrea să arăt un pericol care ne paște), deci cum de-a ajuns ziarul, în ciuda defectelor lui (graba, incultura multor gazetari, indiscreția, superficialitatea, impudoria și prostul gust, uneori dezinformarea și minciuna), cum a ajuns să aibă atâta putere? Și mai ales într-o epocă înclinată să cultive, dimpotrivă, o cultură temeinică, discreția, pudoria, adevărul. Care e secretul? Primul răspuns se potrivește

și cărții. De altfel, după mine, ziarul ar trebui să fie numit o subspecie a cărții. Un fel de gen aparte, o subspecie a cărții. Și acest răspuns este dat de Umberto Eco în convorbirile cu Carrière, cartea pe care probabil o știți, *Nu sperați că veți scăpa de cărți*, în care Eco spune că motivul pentru care nu vom scăpa de cărți este că, de la început, cartea a fost inventată ca obiect valabil o mulțime de timp, cum este de pildă lingura, sau roata. Și în ciuda faptului că se poate îmbunătăți materialul, ea dăinuie așa cum este. Așa a fost și ziarul.

De la început a fost un obiect util, ca lingura sau roata. El conținea tot ce putea să-i intereseze pe oamenii de secol XIX. În plus, le asigura trei calități: *ubicuitatea* – puteai fi pretutindeni în lume prin intermediul ziarului –, *omnisciența* – știai totul, ca un Dumnezeu – și crea și senzația de *omnipotență*. Aveai *putere* prin ziar. Și-ți dădea din toate câte puțin. Îți dădea politică, literatură, științe, știri de la poliție și din tribunale, starea vremii, spectacole, sport, uneori glume, cursul aurului, sfaturi medicale, modă, vești despre VIP-urile vremii, care erau pe atunci ori capete încoronate, ori exploratori, ori medici, desene, apoi fotografii și, nu în ultimul rând, mică publicitate și reclamă. O subtilă atracție pentru cititori era și rubrica de corespondență cu și de la oameni din public. În felul acesta, cititorii puteau intra literalmente în ziarul favorit. Se puteau amesteca, plasa ei înșiși între vocile de acolo. Cum ar fi astăzi, dacă am putea intra direct în televizor! Ei, ei intrau direct în ziar, da? Această voluptate nu le era satisfăcută de romane. Pentru că, oricât de bine scris ar fi un roman, oricât de măiestrit ar fi el scris, nu-i asigură cititorului amestecul direct între vocile de acolo și mai ales faptul că și vecinul te vede că ești acolo, în roman. Tu poți, să zicem, să ai o relație din asta intimă cu o carte, dar nu știe nimeni despre ea. Pe

când în ziar, când publicai o scrisoare ca răspuns la nu știu ce problemă, imediat știau toți vecinii. Astăzi lucrul se petrece cam așa cu televiziunea, care este o variantă de ziar, până la urmă. E tot un fel de presă. Așadar, ziarul era și el ca roata, mergea ca pe roate și era dus de roți în lumea întregă.

A doua calitate, care i-a oferit de la început statutul de putere în noile state naționale de secol XIX, este cea terapeutică. Spuneți că aveți o secție de... de *sănătate publică* aici, iată că se nimerește bine. Era și rămâne poate cel mai bun leac împotriva plictiselii. Mai bun decât spectacolele care nu sunt zilnice și nu-ți vin acasă și costă bani (și ziarele costă, dar mult mai puțin) și mai bun decât cărțile, pentru că o carte nu are de toate pentru toți, cum are un ziar. O carte se adresează unui anume public. În plus, cărțile se bazează pe o colaborare mai intimă și mai dificilă cu cititorul. Îți cer o anumită răbdare, îți cer multe cărțile. Pe când ziarul merge la oricine. Astfel că în tablourile cu imagini de interior de la sfârșitul secolului XIX și până târziu în interbelic, cartea nu mai e neapărat obiectul pus în prim-plan, cum fusese înainte, în preajma familiei. Ziarul îi ia locul. Pânzele ne arată copii care citec sau copii care taie cu foarfeca din ziar, bătrâni citind ziare, bărbați și femei deopotrivă citind ziare, iar într-o familie engleză, veți vedea copii care cresc, în timp ce singurul element constant este tatăl, care citește la masă *Dover Gazette*.

Aceiași lucru și-n interbelic și vă voi prezenta câteva imagini. Iată, copilul și bunica, amândoi citec deopotrivă ziare. Uitați-vă... (Am și un arătător cumpărat din tren, de la surdo-muși!)

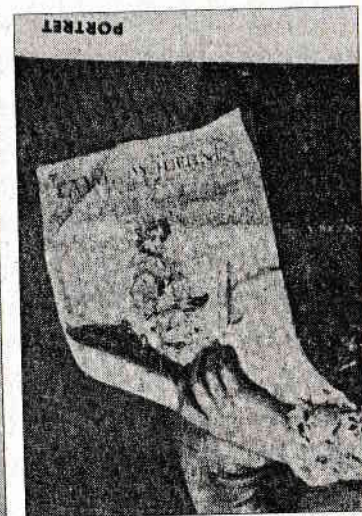
Aici copilul este mic, între timp copilul a crescut, un alt copil mic este în brațele mamei. În dreptul mamei e o carte, care pare a fi o carte religioasă, iar bărbatul pare nemișcat,

Respe pare că a citit încontinuu în tot acest interval. Aici este un tablou de Gustave Caillebotte, comentat superb de Victor Ieronim Stoichiță în cartea sa, *Vezi?* Și observați că bărbatul stă liniștit, citește ziarul, în timp ce soția se uită pe fereastră și caută o evadare. Adică bărbații erau prizonieri, dar nu numai ei. Și femeile, așa cum am spus; și copiii, și bătrânii citeau ziare.



Ziarul creează noi meserii – și asta e important. Meseria de *ziarist* în primul rând. Toate meseriile din jurul ziarului îi asigură acestuia existența. El intră și în arta propriu-zisă. Observați: Juan Gris și Picasso. Picasso a pictat una din ghitarele lui, ca și cum ar fi pe hârtie de ziar. Deci ziarul se impune deja în arta plastică la începutul secolului XX. A intrat și în arta românească. Aici este un tablou de Theodor Aman, care se află la Muzeul Brukenthal din Sibiu. Și uitați-vă aici, un portret din presa interbelică. Deci arta reintră și ea pe ușa ziarului. Un portret din perioada interbelică al unei tinere. Am întors

pe dos imaginea, ca să văd de fapt ce ziar are în mână și vedeți că are de fapt o revistă de artă. Atât.



Pe scurt, ziarul este pretutindeni, și la toată lumea. Walter Benjamin scria la 1928 despre ziar: „Conținutul său este un simplu material (*Stoff*, în germană), ce se refuză oricărei alte forme de organizare decât aceea pe care i-o impune nerăbdarea cititorului. Căci nerăbdarea este într-adevăr constituția însăși a cititorului de ziare.” Am citat dintr-o carte, *Stradă cu sens unic*, publicată aici, la Cluj, și tradusă de Christian Ferencz-Flatz. Împotriva plictiselii exista și povestea, cartea de poezii, romanul, dar acestea cer răbdare. Or, nerăbdarea cititorului de ziare impune alt statut lecturii. Afirmatia lui Benjamin m-a făcut să observ că, într-un fel, lucrurile se petrec în istoria lecturii nefiresc. Cititorul începe prin a fi adult și răbdător cu ceea ce citește (citea eseuri, citea poezii, citea lucruri care cereau o concentrare extraordinară), iar odată cu intrarea în scenă a ziarelor, recade în copilărie.